

Süleýmanşa

Category: Kitapçy, Taryhy şahslar, Türkmen dili

написано kitapçy | 23 январа, 2025

Süleýmanşa TARYHY ŞAHSYÝETLER -1:

► SÜLEÝMANŞA

Indi iki ýylyň içidir kitapçy saýtynda türkmen halkynyň taryhynda möhüm rol oýnan meşhur şahsyýetlerimiz barada giň göwrümlü makalalar yzygiderli berlip durulýar. Belli taryhçylarymyz Jumamyrat Gurbangeldiýewiň, Kakajan Baýramowyň, Jumadurdy Annaorazowyň, Baýramgeldi Çaryýewiň, merhum taryhçy Öwez Gündogdyýewiň we başgalaryň giň gerimli taryhymyzyň dürli döwürlerinden we taryhy şahsyýetlerimizden söhbet açýan makalalary kitapçy saýtynyň üsti bilen taryh bilen baglanyşykly iş alyp barýan käbir doganlyk ýurtlaryň saýtlarynyň hem içgin gyzyklanmasyna sebäp boldy. Olardan ilkinji nobatda www.altayli.net taryh saýtyny minnetdarlyk bilen görkezip bileris. Gelejekde-de, hem ýazyjy-şahyrlarymyzy, taryhçylarymyzy, hem taryhy şahslarymyzy dünýä tanatmakda şular ýaly asylly işleri utgaşdyryp dowam eders diýen umydymyz bar.

Soňky ýyllarda taryha ünsi çekmekde taryhy temalar esasynda ekranlaşdyrylýan populýar teleseriallaryň we çeper kinofilmleriň roly has ýokarlandy. Özüňize hem mälim bolşy ýaly «Direliş. Ärtogrul» we «Gurulyş. Osman» teleseriallary giň tomaşaçylar köpçüliginiň gyzgyn söýgüsini gazandy we häzirem gazanmagyna dowam edýär. Türkmenistanly teletomaşaçylar hem milli buýsanjymyza buýsanç goşan bu giň taslamaly döwürleýin teleseriallara eýýäm birnäçe ýyl bäri höwes bilen tomaşa edip gelýärler. Şanly taryhymyza we milli gahrymanlarymyza söýgi döreden, gyzyklanmamyz has-da artdyran şular ýaly sogaply kinotaslamalaryň gelejekde hem höwrüniň köp boljakdygyna hem-de bu işlere türkmenistanly ýaş höwesjeň we halypa aktýorlaryňam ýakyndan gatnaşjakdygyna tüýs ýüregimizden ynanmak isleýäris.

Saýtda esasan agzalarymyz tarapyndan berilýän taryhy temadaky ylmy makalalar köplenç rus we türk dillerinde bolansoň, ýaş alymlar üçin peýdaly bolup, ýönekeý okyjylarmyza elýeterli bolman galýar. Netijede ol makalalaryň reýtingi pes bolup, ýeterlik okalman galýar. Şonuň üçinem hem türkmen dilinde, hem mümkin boldugyndan gysga mazmunly maglumatlar ýönekeý okyjylara-da peýdaly bolar diýen umydymyz bar.

Şulardan ugur alyp we saýtymyzyň okyjylaryndan gelip gowuşýan köp sanly haýyşnamalary göz önüne tutup (dürli awtorlaryň giň göwrümlü makalalaryndan daşgaryn) kitapçy saýtynyň adminstrasiýasy şahsyýetlerimiz barada iň dogry we ygtybarly maglumatlary özüne mahsus beýan edijilik uslyby arkaly iň gysga görnüşde okyjylarynyň dykgatyna ýetirmegi maksat edindi. Mundan beýläk saýtyň okyjylary gyzyklanma bildiren islendik milli şahsyýetlerimiz barada türkmen dilinde maglumat okamak islese, saýtyň adminstrasiýasyna şahsy hatlaryň ýa-da teswirleriň üsti bilen ýüzlenip bilerler. Biz iň gysga wagtda söýgüli okyjylarymyzyň haýyşlaryny bitirmek üçin elimizden gelenini ederis. Mundan beýläk awtorlardan gelip gowuşýan we öz tagallalarymyz bilen toplanyp saýtda berilýän makalalardan daşgaryn, saýtymyz tarapyndan «Taryhy şahsyýetler» tapgyrynyň çäginde berilýän ähli makalalary şular ýaly gysga mazmunly bermäge synanşarys. Her makalany doly okap çykmak üçin okyja 2-3 minutdan köp wagt gerek bolmaz. Bu bolsa internet okyjysynyň talaplaryna doly laýyk gelýän amatly ýeňillikdir. Okyjylar hem-ä gyzyldan gymmatly wagtlaryny tygşytlar, hemem tom-tom kitap agtaryp tapmaly maglumatlaryň özenini iň gysga we düşnükli görnüşde edinip bilerler.

Saýtymyzyň awtorlar kollegiýasy tarapyndan taýýarlanyp okyjylara ýetirilen bu gysga makalalary alynan çeşmesini görkezmek şerti bilen islendik saýtda paýlaşyp bilersiňiz.

Unutmaň, «Rowaçlygyň sakasy ylymdyr» we ylym-bilimi halkyň ähli gatlagyna elýeterli etmek intellektual dünýäniň uludankiçisiniň mukaddes borjudyr.

Sözümizi gaty uzaltman, makalamyzyň özenine geçeliň. Gysga makalalaryň bu günki myhmany Ärtogrul Gazy Türkmeniň pederi Süleýmanşa.

Süleýmanşa diýlende köpleriň göz önünde «Direliş. Ärtogrul» teleserialyndaky Süleýmanşanyň roluny oýnaýan agras ýüzli Serdar Gökhan janlanandyr. Munuň özi onuň Süleýmanşanyň obrazyna juda jüpüne düşenliginden we halypa aktýoryň ussatlygyndan habar berýär.

■ Süleýmanşa kim bolupdyr?

Gaýa Alpyň ogly, Ärtogrul Gazynyň kakasy we Osman Gazynyň atasy Süleýmanşanyň (takmynan 1178-nji ýyllarda doglup, 1227-nji ýyllarda aradan çykypdyr diýip çaklanylýar) doglan ýeri we wagty barada anyk taryhy maglumatlar biziň günlerimize gelip ýetmändir.

Ýöne bir zat anyk: Süleýmanşa XII asyryň soňky çärýeginde doglupdyr we gaýy tiresiniň kethudasy bolupdyr. Çingiz hanyň Orta Aziýany basyp alandygy sebäpli XIII asyrda Orta Aziýadan günbatara tarap göç etmegi makul bilipdir. Ol Türküstandan 50 müňe golaý adam bilen ilki Demirgazyk Kawkaza barypdyr, ol ýerdenem Gündogar Anadola gelip, 1214-nji ýylda Erzinjan we Ahlat sebitlerine ýerleşipdir. Gaýy boýuna degişli beýleki türkmen tireleri-de Diýarbekir, Mardin, Urfa etraplaryna göçüp gelipdirler.

Şu ýerde bir zada üns bermek gerek: Süleýmanşa diýlende, köplenç Anadoly Seljukly türkmen döwletiniň düýbünü tutujy Gutulmyş ogly Süleýmanşa bilen bulaşdyrylýar. Bularyň hersi aýratyn taryhy şahsyýet. Şol sanda Süleýmanşa kümmetinde Gutulmyş ogly Süleýmanşanyň guburynyň ýatandygy barada hem rowaýatlaryň bardygyny belläp geçmek gerek.

Süleýmanşanyň Sungur tegin, Gündogdy, Dünder beg we Ärtogrul beg atly dört ogly bolupdyr. Sungur tegin we Gündogdy kabyllalaryny yzlaryna tirkäp ata watana – Orta Aziýa dolanypdyrlar. Dünder beg bilen Ärtogrul Gazy bolsa 400 çadyrlyk maşgala bilen bile täze oturymly ýer gözlemek üçin Pasin we Sürmeliçukur töwereklerine gidipdirler. Jahana ýaň salan we alty asyrlap dünýäni dolandyran Osmanly türkmen döwletiniň binýadyny-da, hut şu 400 çadyrlyk oba tutupdyr.

■ Süleýmanşanyň ölümi we kümmeti

Süleymanşa gaýy boýundan birnäçe beg bilen bile Jaber galasyna gidip barýarka, ýolda, Ýewfrat derýasynda gark bolup aradan çykdy. Aradan çykansoň Jaber galasynyň etegindäki bir kümmede jaýlandy. Guburyň ýerleşýän ýeri Birinji jahan urşundan soň Siriýa Osmanly döwletinden bölünip aýrylandygy sebäpli, Fransiýanyň golastyndaky Siriýa mandatlygynyň çäginde galdy. Emma Türkiýe respublikasynyň Fransiýa bilen baglaşan Ankara şertnamasyna we Lozan şertnamasyna laýyklykda gala we kümmet Türkiýäniň ýeri hasap edilýär. 1938-nji ýylda kümmetiň gapdalynda žandarma punkty gurulypdyr. Netijede galany we kümmeti dolulygyna türk esgerleri gorap başlaýar.

1973-nji ýylda Siriýa hökümeti Tabka bendiniň gurluşygyna başlandygyny we gurluşugyň soňunda kümmetiň köl suwy astynda galjakdygyny duýdurýar. Şonuň üçin kümmet we žandarma punkty Halap etrabyna degişli Garagozak obasyndaky 10.096 m²-lyk täze ýerine göçürilipdir.

2015-nji ýylyň 21-nji fewralynda türk hökümeti Siriýadaky yzy kesilmeýän uruşlaryň zeperiniň ýetmesinden ätiýaç edip «Şah Fyrat» operasiýasyny geçirdi we kümmet wagtlaýynça Türkiýäniň serhedine 180 metr ýakynlykdaky Eşme obasyna göçürildi.

[1] Giňişleýin maglumat üçin seret:

http://www.kitapcy.ga/news/ugruna_savasilacak_turk_men_yurdu_caber_kalesi/2020-02-17-10559

@ Kitapçylar. Taryhy şahslar